

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри державного
управління, публічного адміністрування
та економічної політики
Протокол № 1 від 25.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

МІКРОЕКОНОМІКА
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань **07 «Управління та адміністрування»**
Спеціальність **072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»**
Освітній рівень **перший (бакалаврський)**
Освітня програма **«Фінанси і кредит»**

Статус дисципліни **обов'язкова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Розробник(и):
к.е.н., доцент
к.е.н., доцент

Андрій ЛИТВИНЕНКО
Ірина ПИВАВАР

Завідувач кафедри
державного управління,
публічного адміністрування
та економічної політики

Наталія ГАВКАЛОВА

Гарант програми

Ольга ПОЛТІНІНА

Харків
2023

ВСТУП

Актуальність навчальної дисципліни та її необхідність та роль у підготовці фахівців в Україні ґрунтується на необхідності остаточного формування та подальшого розвитку національної соціально-економічної моделі. Навчальна дисципліна «Мікроекономіка» однією з базових, яка закладає основи розуміння економічної поведінки суб'єктів господарювання. Серед основних питань, які розглядаються, це проблематика та різні аспекти економічної дійсності, які мають важливе значення для майбутнього фінансиста, оскільки дозволяють розкрити механізм функціонування економічної системи на основі поєднання макро- і мікроекономічних теорій, концепцій, моделей, обґрунтованих світовою та вітчизняною наукою й апробованих економічною практикою. Самостійна робота здобувачів є необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни, яка включає роботу із вітчизняною та зарубіжною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання фінансової та кредитної діяльності, статистичними матеріалами.

У центрі уваги мікроекономіки – процеси прийняття первинними ланками економіки оптимальних економічних рішень на основі раціональної поведінки та за умов обмеженості засобів і наявності альтернативних можливостей. Водночас, мікроекономіка досліджує особливості функціонування та перспективи розвитку певних товарних та ресурсних ринків, дозволяє зрозуміти, як формуються ціни й визначаються обсяги виробництва в різних галузях, з'ясовує наслідки впливу державного регулювання окремих ринкових структур і галузевих ринків.

Знання концептуальних основ навчальної дисципліни «Мікроекономіка» та оволодіння її практичним інструментарієм відповідає вимогам Національної рамки кваліфікації, формує професійні компетентності здобувачів щодо обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання.

Мета навчальної дисципліни: формування ринково орієнтованого економічного світогляду, знань і навичок стосовно з'ясування механізмів встановлення та відновлення рівноваги мікро-систем та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Завданнями навчальної дисципліни є:

формування системи теоретичних знань щодо основних економічних категорій та законів функціонування економіки;

оволодіння основними теоріями поведінки споживача та фірм;

набуття вмінь розрізняти показники розвитку фірм, галузей, об'єднань підприємств, ринків;

розуміння принципів економічного розвитку суб'єктів господарювання;

усвідомлення методів та управлінських рішень в економіці на мікрорівні;

набуття вмінь оперувати основними економічними категоріями і поняттями;

засвоєння мотивів, основних закономірностей та методологічних принципів поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах на мікрорівні;

оволодіння універсальним інструментарієм для самостійного аналізу та обґрунтування прийняття оптимальних господарських рішень за умов обмеженості засобів і наявності альтернативних можливостей.

аргументувати власну позицію в ході обговорення економічних проблем;

аналізувати й структурувати проблеми організації (підприємства), формувати обґрунтовані рішення.

Об'єктом навчальної дисципліни є економічна діяльність людей та загальні економічні проблеми, що виникають під час її здійснення на мікрорівні господарської системи, де вступають у взаємовідносини мікроекономічні суб'єкти. **Предметом** вивчення навчальної дисципліни є процеси економічного вибору, що здійснюють суб'єкти господарювання для досягнення своїх цілей в умовах обмежень, які накладаються на їхні можливості.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
ПР01	ЗК01,ЗК02, СК01
ПР03	ЗК02
ПР04	СК03
ПР10	СК07
ПР13	СК01

де, ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади взаємодії виробника та споживача

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

1.1. *Мікроекономіка як складова частина економічної теорії.* Мікроекономіка як складова частина економічної теорії. Зміст, співвідношення і генезис термінів «політична економія», «економічна теорія», «макроекономіка», «економікс» та ін.

1.2. *Обмеженість ресурсів і необхідність вибору.* Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Альтернативний вибір, альтернативні витрати та альтернативна вартість.

1.3. *Предмет мікроекономіки. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні.* Еволюція та сучасний зміст предмету мікроекономіки. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні. 1.4. *Інструментарій мікроекономічного аналізу.* Основні принципи і методи вивчення мікроекономічних явищ і процесів. Сучасний інструментарій мікроекономічного аналізу. Взаємозв'язок мікроекономіки з іншими дисциплінами.

1.5. *Економічна політика на мікрорівні: сутність, структура, види.* Сутність економічної політики на мікрорівні, її структура, види.

Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача

2.1. *Корисність в економічній теорії: поняття, проблеми виміру.* Потреба і корисність. Потреби, їх види, структура. Поняття корисності в економічній теорії. Функція корисності. Сукупна та гранична корисність: вимірювання та графічне зображення. Постулати теорії споживчого вибору. Визначення ціни товару на основі граничної корисності.

2.2. *Сукупна та гранична корисність. Закони Госсена.* Закон спадної граничної корисності. Перший та другий закони Госсена. Оптимальне споживання одного блага. Гранична корисність та крива попиту. Вирішення парадоксу А. Сміта на основі кривих граничної корисності.

2.3. *Бюджетні обмеження і можливості споживання.* Правило максимізації корисності. Рівновага споживача з кардиналістських позицій, в т.ч. в умовах споживання набору благ. Рівновага споживача з кардиналістських позицій, в т.ч. в умовах споживання набору благ. Фактор часу і споживчий вибір.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

3.1. *Криві байдужості. Карта байдужості.* Криві байдужості, їх властивості. Карта байдужості. Окремі випадки конфігурацій кривих байдужості для різних пар товарів. Роль кривих байдужості у мікро-економічному аналізі

поведінки споживача. Гранична норма заміщення благ. Зона ефективного заміщення. Обмеження та виключення.

3.2. *Бюджетне обмеження і можливості споживача.* Бюджетна лінія, її формула та графічне зображення. Ламана бюджетна лінія. Зсув бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача на розташування бюджетної лінії та процес споживання.

3.3 *Рівновага (оптимум) споживача з точки зору ординалістської теорії поведінки споживача.* Економічне обґрунтування та графічне зображення оптимуму споживача як моделі раціонального споживчого вибору. «Внутрішнє» та «кутове» рішення рівноваги споживача.

Тема 4. Аналіз поведінки споживача

4.1. *Реакція споживача на зміни доходу та ціни.* Залежність поведінки споживача від його доходу. Лінія «дохід – споживання» та побудова кривих Енгеля. Закони Енгеля. Побудова лінії «дохід – споживання». «Суперіорні» (нормальні) та «інферіорні» (низькоякісні) товари. Особливості лінії «дохід – споживання» для нормальних і низькоякісних товарів. «Лінія життя» для різних верст населення та різних вікових груп. Лінія «ціна – споживання» та побудова кривої індивідуального попиту. Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова лінії «ціна – споживання». Різновиди траєкторії зміни споживання внаслідок зменшення цін на суперіорні та інферіорні товари. Побудова лінії індивідуального попиту споживача.

4.2. *Фактори впливу на вибір споживача.* Утворення «надлишку споживача» в результаті перевищення корисності товарів над ціною. Приріст «надлишку споживача» як показник зміни його добробуту. Зміна надлишку і втрати в результаті введення податків та дотацій на товари. Комплементарні товари та товари-субститути. 4.3. *Ефект доходу і ефект заміщення.* Основні фактори впливу на вибір споживача. Ефект доходу і ефект заміщення. Розкладання сукупної зміни обсягу попиту на складові: ефект доходу та ефект заміщення – основні підходи за Слуцьким та Хіксом.

4.4. *Парадокс Гіффена.*

Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини

5.1. *Попит і пропозиція як основні важелі ринкового механізму. Закон попиту. Цінові і нецінові детермінанти попиту.* Попит і закон попиту. Графічне відображення закону попиту. Функція попиту. Графіки індивідуального та ринкового попиту. Виключення з дії закону попиту. Цінові і нецінові детермінанти попиту. *Закон пропозиції. Цінові і нецінові детермінанти пропозиції.* Пропозиція і закон пропозиції. Графічне відображення закону пропозиції. Функція пропозиції. Графіки індивідуального та ринкового попиту. Цінові і нецінові детермінанти пропозиції.

5.2. *Ринкова рівновага: механізм встановлення, умови формування та шляхи досягнення.* Поняття часткової ринкової рівноваги, рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Види ринкової рівноваги. Зміни у ринковій рівновазі. Дефіцит та надлишок виробництва. Зміни рівноважної ціни та

рівноважного обсягу виробництва під впливом різних чинників на взаємозалежних ринках. Стійкість ринкової рівноваги. Павутиноподібна динамічна модель досягнення рівноваги. Наслідки державного втручання у ринкову рівновагу. Чорний ринок. Спекуляція та посередництво.

5.3. Еластичність попиту та пропозиції, фактори, які на них впливають. Еластичність попиту, фактори, які на неї впливають. Види еластичності попиту: за ціною (пряма), за доходом та перехресна еластичність. Дугова та точкова еластичність. Еластичність пропозиції, фактори, що на неї впливають. Еластичність за власною ціною блага та за цінами факторів виробництва. Дугова та точкова еластичність пропозиції. Еластичність у короткостроковому та довгостроковому періодах. Практичне значення теорії еластичності попиту та пропозиції.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

6.1. Підприємство як суб'єкт економічних відносин на мікрорівні. Поняття підприємства. Місце та роль підприємства у ринковій системі. Організаційно-правові форми підприємств. Класифікація суб'єктів госпо-дарювання.

6.2. Сукупний, середній та граничний продукт. Виробництво та фактори виробництва. Сутність та структура факторів виробництва. Сукупний, середній та граничний продукт.

6.3. Виробничий процес та його оптимізація. Загальний та середній доход. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Особливості виробництва. Технологія виробництва. Взаємозамінність та взаємозалежність факторів виробництва. Оптимальне співвідношення ресурсів. Економічна та технологічна ефективність виробництва. Мікроекономічна модель підприємства.

6.4. Виробнича функція: поняття, параметри, види. Поняття виробничої функції. Властивості виробничої функції. Види виробничих функцій. Екстенсивне та інтенсивне виробництво. Короткостроковий та довгостроковий періоди у діяльності підприємства. Виробництво з одним та двома змінними факторами виробництва. Особливості виробничої функції у короткостроковому періоді. Закон спадної граничної продуктивності (віддачі) змінного фактора виробництва.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

7.1. Поняття та структура факторів виробництва. Особливості виробничої функції на довгостроковому інтервалі. Виробництво з одним та двома змінними факторами виробництва.

7.2. Ізокванта та ізокоста: суть, графічне та алгебраїчне зображення. Ізокванта. Карта ізоквант. Зона технологічного заміщення. Гранична норма технологічного заміщення. Ізокоста: сутність, графічне та алгебраїчне зображення. Оптимум товаровиробника та його графічна інтерпретація.

7.3. Ефект масштабу та його вплив на визначення оптимального розміру підприємства. Виробництво у довгостроковому періоді. Поняття ефекту масштабу. Постійна, зростаюча та спадна віддача від масштабу. Крива «Шлях розвитку». Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Вибір

комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску.

Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур

Тема 8. Витрати виробництва

8.1. Економічний і бухгалтерський підхід до визначення витрат виробництва. Витрати, їх сутність та структура. Загальна характеристика витрат та їх класифікація. Економічний і бухгалтерський підхід до визначення витрат виробництва. Поняття альтернативних витрат. Зовнішні (бухгалтерські) та внутрішні витрати. Витрати, видатки, виплати, собівартість – важливість виокремлення, їх взаємозв'язок.

8.2. Витрати виробництва у короткостроковому періоді: види, графічне зображення, практичне значення. Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні, змінні, загальні витрати, їх графічне зображення. Умовно-змінні та умовно-постійні витрати. Середні витрати: сутність, формули, графічне зображення. Граничні витрати. Граничні доходи. Гранична продуктивність. Правило максимізації прибутку. Рівновага фірми у короткостроковому періоді. Максимізаційно-мінімізаційні цілі фірми. Догранична, гранична та позагранична фірма. Догранична фірма з нормальним та надприбутком.

8.3. Витрати виробництва у довгостроковому періоді. Ефект масштабу. Пропозиція галузі. Витрати виробництва у довгостроковому періоді. Криві довгострокових витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Ефект масштабу виробництва: сутність, типи, практичне значення. Пропозиція галузі. Крива пропозиції галузі з постійними та зростаючими витратами.

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

9.1. Поняття досконалої конкуренції. Ринковий попит на продукцію конкурентної фірми. Ознаки й умови існування ринку досконалої конкуренції. Види конкуренції. Ринковий попит на продукцію фірми, яка діє в умовах досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту конкурентної фірми, середнього, граничного і сукупного доходу.

9.2. Поведінка конкурентної фірми в короткостроковому та довгостроковому періодах. Визначення поведінки фірми в короткостроковому періоді. Правило максимізації прибутку і мінімізації збитків: два способи визначення. Поведінка підприємства за умов зміни ринкової ситуації. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді, її зв'язок з кривими витрат, графік галузевої пропозиції. Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважного обсягу та рівноважної ціни. Пропозиція фірми та галузі. Поведінка фірми у довгостроковому періоді. Крива ринкової пропозиції на тривалому інтервалі та її можливі конфігурації в галузях з постійними, зростаючими, спадними витратами. Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки.

9.3. Визначення ефективності ринку досконалої конкуренції. Ефективність ринку досконалої конкуренції. Переваги та недоліки досконалої конкуренції.

Тема 10. Монопольний ринок

10.1. Характерні риси ринку чистої монополії. Види монополій. Характерні риси та особливості існування ринку чистої монополії. Бар'єри для вступу в галузь: економічні, адміністративні та правові. Основні види монополій.

10.2. Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Правила максимізації прибутку і мінімізації збитків. Пропозиція монополіста і особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Стратегії монополістичного ціноутворення. Цінова дискримінація: поняття, умови та види.

10.3. Монополія і монопольна влада. Цінова дискримінація: поняття, умови та види. Монополія і монопольна влада. Джерела монопольної влади. Показники монопольної влади. Обмеження монопольної влади. Регульована монополія. Необхідність державного регулювання монополії. Рівновага фірми монополіста в довгостроковому періоді. Досягнення і утримання ринкової влади в довгостроковому періоді.

10.4. Переваги та недоліки монополій. Ефективність монополістичного ринку. Економічні наслідки монополізації галузі. Переваги та недоліки діяльності фірми-монополіста. Суспільні втрати від діяльності монополіста. Антимонопольна політика. Антимонопольне законодавство України.

Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція

11.1. Олігополістичний ринок: його ознаки та особливості. Види олігополій. Теорія класичної дуополії. Основні ознаки олігополістичного ринку. Види олігополій: чиста та диференційована. Некооперативна і кооперативна поведінка олігополістів. Лідерство в цінах. Цінова конкуренція. Модель дуополії Курно: договірна й конкурентна рівновага.

11.2. Поведінка фірм на олігополістичному ринку. Цінові війни. Олігополія з погляду теорії ігор. «Дилема ув'язнених» – приклад некооперативної гри з ненульовою сумою. *Картелі.* Цінові війни. Аналіз ламаної лінії попиту. Негнучкість цін. Теорія змови. Картельні союзи. Умови та чинники формування картелю. Показники монопольної влади. Ціноутворення за принципом «витрати плюс». Ефективність та соціально-економічні наслідки олігополії.

11.3. Ринок монополістичної конкуренції, його характеристики. Поняття диференціації продукту. Модель ринку монополістичної конкуренції, її характеристика. Поведінка фірм на ринку монополістичної конкуренції. Диференціація виробів: форми, позитивні наслідки та загрози. Ефективність монополістичної конкуренції. Надлишкові потужності. Крива попиту фірми, яка діє на ринку монополістичної конкуренції. Динаміка прибутковості фірми в короткостроковому і довгостроковому періодах. Визначення ціни та оптимального обсягу виробництва. Умови досягнення і підтримки беззбитковості у довгостроковому періоді.

11.4. Особливості нецінової конкуренції на олігополістичному ринку та ринку монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція, її види та наслідки для

виробників та споживачів. Реклама, її роль у формуванні попиту. Переваги та недоліки реклами.

Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків

12.1. Ринки факторів виробництва (ресурсів): особливості попиту та пропозиції, рівновага. Пропозиція факторів виробництва. Попит на товари та попит на ресурси. Попит на ресурси, як похідний. Правило використання ресурсів. Попит на ресурси в умовах досконалої та недосконалої конкуренції. Фактори, які впливають на попит на ресурси. Еластичність попиту на ресурс. Оптимальне співвідношення ресурсів. Правило найменших витрат. Правило максимізації прибутку.

12.2. Попит та пропозиція праці, визначення її ціни. Праця як ресурс, як фактор виробництва. Характеристика досконалого конкурентного ринку праці. Граничний вигравш виробника від найманої праці. Попит окремого робітника на працю. Галузевий попит на працю. Пропозиція праці для окремого робітника. Ринкова пропозиція послуг праці. Рівновага на ринку праці. Диференціація ставок заробітної плати. Економічна рента на ринку праці. Роль профспілок. Попит монополії на працю і монополярна рівновага. Моносонічний та олігосонічний ринки, їх особливості. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили. Дискримінація на ринках робочої сили.

12.3. Капітал, як ресурс тривалого використання. Рівновага на ринку капіталу. Капітал як ресурс тривалого використання. Попит та пропозиція капіталу. Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу. Інвестиції, їх види. Вплив процентної ставки на короткострокові інвестиційні проекти підприємців. Обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді. Міжчасове бюджетне обмеження, міжчасова рівновага. *12.4. Земля, як фактор виробництва. Рента, ціна землі.* Земля як фактор виробництва. Ринок землі. Попит та пропозиція землі. Економічна і земельна рента. Ціна землі, як капіталізована рента. Орендна плата.

12.5. Підприємницькі здібності, їх характеристика, як фактора виробництва.

12.7. Концепції прибутку. Основні функції та види прибутку. Нормальний прибуток. Концепції прибутку. Основні функції та види прибутку.

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту

13.1. Загальна економічна рівновага, її види. Взаємозв'язок та взаємозалежність загальної економічної рівноваги та рівноваги на мікрорівні. взаємодія двох, трьох та множини ринків.

13.2. Ефективність виробництва, випуску, обміну. Ефективність виробництва, крива виробничих можливостей, ефективність випуску. Ефективність обміну. Крива контрактів. Ефективність за Парето. Ефективність та справедливість. Рівень та якість життя: сутність, показники.

13.3. Добробут: сутність, критерії, показники. Добробут: сутність, критерії, показники. Основні теореми добробуту. Коробка Еджуорта.

13.4. *Перерозподіл доходу. Крива Лоренца. Нерівність доходів. Крива Лоренца та коефіцієнт Джинні. Перерозподіл доходів. Вплив податків на загальну економічну рівновагу. Квазіоптимум.*

Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства

14.1. *Економічні інститути та їх роль у ринковій економіці. Сутність економічних інститутів, їх види та роль у ринковій системі. Власність як економічна та юридична категорія. Види та форми власності: приватна, комунальна, державна. Права власності та їх структура. Зовнішні ефекти та проблема їх вирішення. Теорема Коуза. Зовнішні ефекти. Позитивні та негативні екстерналії. Приватний сектор та зовнішні ефекти. Розподіл прав власності. Поняття трансакційних витрат, їх види. Теорема Коуза. Ринок прав за забруднення навколишнього середовища. Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів. «Провали» (фіаско) ринку. Корегування фіаско ринку.*

14.2. *Суспільні блага: їх види та особливості. Ефективний обсяг виробництва суспільних благ. Суспільні блага: види та властивості. Приватні та суспільні блага. Змішані блага. Попит на суспільні блага та їх пропозиція. Ефективний обсяг виробництва суспільного блага. Нефективність ринкового ціноутворення на суспільні блага.*

Забезпечення суспільними благами: можливості ринку та держави. Проблема «безбілетника» та забезпечення суспільними благами. Суспільний вибір. Роль та функції держави у ринковій економіці. Корегуючі податки та субсидії.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Практичне заняття 1	Бесіда «Сучасний інструментарій мікроекономічного аналізу». Дискусія «Мікроекономічний атомізм». Дебати «Актуальність принципів мікроекономіки»
Тема 2. Практичне заняття 2	Дискусія «Фактор часу та споживчий вибір». Презентація «Міжчасовий вибір споживача». Вирішення завдань за темою.
Тема 3. Практичне заняття 3	Дискусія «Рівновага споживача – ординалістський підхід». Бесіда «Формування споживацьких уподобань». Вирішення завдань за темою.
Тема 4. Практичне заняття 4	Дискусія «Моделювання поведінки споживача». Мозковий штурм «Детермінанти поведінки споживача». Вирішення завдань за темою.
Тема 5. Практичне заняття 5	Бесіда «Взаємодія попиту і пропозиції. Вплив держави, спекуляції на стійкість ринкової рівноваги». Дискусія «Вплив еластичності на вибір споживача». Вирішення завдань за темою.
Тема 6. Практичне заняття 6	Бесіда «Фактори виробництва» Дискусія «Комбінація факторів виробництва у короткостроковому періоді».

	Вирішення завдань за темою.
Тема 7. Практичне заняття 6	Бесіда «Оптимум товаровиробника». Дискусія «Максимізаційно-мінімізаційні цілі фірми». Вирішення завдань за темою.
Тема 8. Практичне заняття 7	Бесіда «Максимізаційно-мінімізаційні цілі фірми». Дебати «Сутність проблем ефективності ведення бізнесу». Мозковий штурм «Фактори впливу на прибуток». Вирішення завдань за темою.
Тема 9. Практичне заняття 8	Дебати «Досконала конкуренція – ідеальний функціонування ринкової системи». Мозковий штурм «Асиметричність інформації на ринку». Вирішення завдань за темою.
Тема 10. Практичне заняття 9	Дебати «Особливості функціонування та регулювання монополій в Україні». Бесіда «показники монопольної влади». Вирішення завдань за темою.
Тема 11. Практичне заняття 10	Бесіда «Основні моделі ціноутворення на ринку олігополії». Бесіда «Основні моделі ціноутворення на ринку монополістичної конкуренції». Вирішення завдань за темою.
Тема 12. Практичне заняття 11	Бесіда «Регулювання ціноутворення на ринках ресурсів». Дебати «Особливості формування попиту та пропозиції на ринку праці». Вирішення завдань за темою.
Тема 13. Практичне заняття 12	Дебати «Економіка добробуту – особливості в Україні». Вирішення завдань за темою.
Тема 14. Практичне заняття 12	Дебати «Особливості функціонування різних типів ринкових структур». Вирішення завдань за темою.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1.	Діалектика взаємозв'язку інтересів і потреб.
Тема 2.	Проблеми визначення корисності
Тема 3.	Визначення корисності за умови споживання набору благ.
Тема 4.	Особливості поведінки споживача за умови купівлі різних типів благ.
Тема 5.	Вплив еластичності на ринкову рівновагу. Чутливість попиту та пропозиції при введенні податків, дотацій товаровиробникам.
Тема 6.	Виробнича функція на мікрорівні: проблеми інтерпретації.
Тема 7.	Моделі поведінки фірми.
Тема 8.	Особливості розрахунку граничних витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах.
Тема 9.	Обмеженість теорія досконалої конкуренції.
Тема 10.	Визначення показників монополізації.
Тема 11.	Особливості ціноутворення на ринках олігополії та монополістичної конкуренції
Тема 12.	Рівновага на ринках факторів виробництва
Тема 13.	Показники добробуту в країні, їхня динаміка та

	порівняння з іншими країнами
Тема 14.	Тенденції формування основних форм ведення бізнесу в Україні

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни доцільно використовувати: пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладу; евристичний метод; дослідницький метод.

Для активізації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів застосовуються: проблемні лекції (теми 1 – 14); презентації (теми 1 – 14); робота в малих групах (теми 1-14); дискусії (теми 1-14); індивідуальна дослідницька робота (т. 1-14).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

- Для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: Індивідуальні навчально-дослідні завдання (30 балів), експрес-опитування (20 балів); письмова контрольна робота (20 балів), колоквиум (30 балів).

Семестровий контроль: Залік

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка : підручник : у 2 кн. /С. М. Панчишин, П. І. Островерх, І. В. Грабинська та ін. ; за ред. С. М. Панчишина, П. І. Островерха. – 4-те вид., виправл. та доп. – Л. : Априорі, 2020. – 648 с.

2. Базилінська О. Я. Мікроекономіка. Посібник. / О. Я. Базилінська. О. В. Мініна; – Київ : Центр учбової літератури, 2022. – 352 с.
3. Ігнатьюк А. Мікроекономіка. Підручник. – Київ : Ліра-К, 2023. – 420 с.
4. Макро- та мікроекономіка [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / М. А. Мащенко, М. С. Бріль, О. М. Кліменко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, доцента М. А. Мащенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 214 с. - Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27811>
5. Мартин О. Мікроекономіка: теорія, тести, задачі. Частина I: навчальний посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2021. - 271 с.
6. Попов О.Є. Мікроекономіка : навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / О. Є. Попов, В. І. Отенко, І. М. Колесніченко та ін. ; за заг. ред. докт. екон. наук, доцента Попова О. Є. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 336 с.
7. The Fundamentals of Economics [Electronic resource] : textbook for self-study / L. Ukrainka, M. Mashchenko, I. Lisna [et al.] ; under the edit. M. Mashchenko; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics. - E-text data (910 KB). - Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2021. - 163 p. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26379>

Додаткова

8. Білецька Л. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. / Л. Білецька, О. Білецький, В. Савич. – Київ : Центр учбової літератури, 2021. – 688 с.
9. Економічна теорія : підручник / В.Г. Чепінога ; Міністерство освіти і науки України. - Київ : Юрінком Інтер, 2019. - 653 с.
10. Каменева Н. Мікроекономіка: Навч. посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. – Харків: УкрДУЗТ, 2022. – 305 с.
11. Мікроекономічний аналіз: практикум [Електронний ресурс] : [Л. А. Азьмук, О. М. Щербатюк] - Київ : КНЕУ, 2016. — 149 с.
12. Рудий М. Мікроекономіка / М. Рудий. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 408 с.
13. Теоретико-методологічні засади формування національної економічної системи в умовах інтеграції у світове господарство [Електронний ресурс] : монографія / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, М. А. Мащенко та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента М. С. Брілья. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 208 с. Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21023>
14. Макро- і мікроекономіка. Методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" освітньої програми "Публічне управління" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. М. С. Бріль, О. О. Єрмоленко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця.

— Електрон. текстові дан. (211 КБ). — Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. — 47 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29234> .

Інформаційні ресурси

15. Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
16. Міністерство економіки України. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/>.
17. Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
18. Національний банк України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>